

Nål-
damm-
vägen
10 2 8

(sv)

(fi)

Köpcentrumet i Kvarnbäcken.
Helsingfors stadsmuseum, okänd fotograf.
Myllypuron ostoskeskus.
Helsingin kaupungin museo, kuvaaja tuntematon

År 1965 byggdes ett vitputsatt bostadskvarter på Nåldammsvägen 8. I helhet planerades tre byggnader med nummer åtta på en gemensam tomt: 8 I, 8 II och 8a. Det sistnämnda numret ändrades senare till nummer tio för att underlätta livet för Posten och taxichaufförerna. De tre byggnaderna administreras av två bostadsbolag: nummer åtta administreras av Bostads AB Nåldammsvägen 8 och nummer tio av Bostads AB Kvarnhyddan. Husen bildar en skyddad gård där även ett daghem ingår. Byggherren var Helsingfors svenska bostadsstiftelse som leddes av kraftkvinnan Vivan Juthas. Kvarteret blev planerat av Hilding Ekelund, stiftelsens betrodda arkitekt.

Bostadsbristen fortsatte efter den omedelbara återuppbyggnadsperiod som följde andra världskriget. Återuppbyggnaden fokuserade på landsbygden, men invånarantalet i Helsingfors ökade. Stadens storlek fyrdubblades genom den stora inkorporeringen år 1946, och under de följande tio åren fortsatte folkmängden öka med över 20 procent. På 1960-talet utsattes städerna för nästa inflyttningsstryck. Orsakerna till detta var strukturomvandlingen i samhället och den intensifierade utflyttningen från landsbygden. Det var inte ovanligt att de bostäder som överhuvudtaget var tillgängliga inte hade varmt vatten eller ett badrum.

Vuonna 1965 osoitteeseen Neulapadontie 8 rakennettiin valkoiseksi rapattu asuinkortteli. Yhteiselle tontille suunniteltiin kokonaisuudessaan kolme rakennusta, jotka kaikki olivat numeroita kahdeksan: 8 I, 8 II ja 8a. Jälkimmäinen muutettiin myöhemmin Postin ja taksi-kuskielämän helpottamiseksi numeroksi kymmenen. Kolmea rakennusta hallinnoi kaksi taloyhtiötä: numeroita kahdeksan Bostads AB Nåldammsvägen 8 ja numeroa kymmenen Bostads AB Kvarnhyddan. Talot muodostavat suojaosan pihapiirin, johon kuuluu myös päiväkot. Rakennuttajana toimi Helsingfors Svenska bostads stiftelse voimainen Vivan Juthas johdossaan. Korttelin suunnitteli järjestön luotoarkkitehti Hilding Ekelund.

Asuntopula jatkui toisen maailmansodan jälkeisen välittömän jälleenrakennuskauden päätyttyä. Jälleenrakentaminen keskittyi maaseudulle, mutta Helsingissä väkiluku kasvoi. Kaupungin koon nelinkertaisti vuoden 1946 suuri alueliitos, ja sitä seuraavana kymmenenä vuotena väkiluvun kasvu jatkui yli 20 prosentilla. 1960-luvulla yhteiskunnan rakennemuutos ja voimistunut maaltamuutto loivat seuraavan kaupunkeihin kohdistuneen paineaallon. Ei ollut poikkeuksellista, että ylipäättään saatavilla olevissa asunnoissa ei välttämättä ollut lämmintä vettä tai kylpyhuonetta.

Flygfoto över Kvarnbäcken år 1970. Helsingfors stadsmuseum, fotograf Simo Rista.
Ilmakuva Myllypurosta vuodelta 1970. Helsingin kaupunginmuseo, kuvaaja Simo Rista.

Bostadspolitik i Finland har varit krispolitik: man genomför förändringar när omständigheternas krav är uppenbara. I 1960-talets politiska retorik kunde man redan urskilja drag som var typiska för den framväxande välfärdsstatsideologin. Den kommunala bostadsproduktionen skulle få mer kraft och eftertanke, men åtgärderna räckte inte alltid till. I själva verket levde stadsborna inte i en välfärdsstat, utan i en stad, där man behövde egna resurser eller närståendes skyddsnät för att överleva. Sådana hade inte alltid de människor som hade flyttat till staden från landsbygden. Det som dock kopplade nykomlingarna från Österbotten eller Borgå i Kvarnbäcken var språket som gjorde gemenskapen sammansvetsad. Det svenska språket utgjorde också en social gräns mot världen utanför kvarteret som barnen snabbt fick nys om, på ett sätt som är typiskt för små människor. Antingen kom informationen hemifrån eller så lärde man sig den av andra barn. Betydelsen av skyddsnätet blev också viktig eftersom man i vardagen inte alltid kände att man blev accepterad av sin viktiga gemenskap. Skilsmässor blev vanligare på 1960-talet, men attityderna mot frånskilda förändrades långsammare än praktiken.

Suomalainen asuntopoliitiikka on ollut kriisin politiikkaa: muutoksia tehdään, kun olosuhteet ovat jo kärjistyneet. 1960-luvun poliittisessa retorikassa oli jo huomattavissa vasta rakentumassa olevalle hyvinvointivaltioajattelulle ominaisia piirteitä. Kunnalliseen asuntotuotantoon pyrittiin saamaan ytyä ja ajatusta, mutta keinot eivät olleet aina riittäviä. Kaupunkilaiset eivät tosiasiallisesti eläneet vielä hyvinvointivaltiossa, vaan kaupungissa, jossa selviämiseen vaikutti voimakkaasti omat avut tai läheisten turvaverkko, jollaista esimerkiksi maaseudulta muuttajilla ei kaupungissa aina ollut. Pohjanmaan tai Porvoon tulokkaita Myllypurossa yhdisti kuitenkin kieli, mikä teki yhteisöstä tiiviin. Ruotsinkielisyys muodosti myös korttelin ulkopuoliseen maailmaan sosiaalisen rajan, josta lapset saivat nopeasti vihiä pienille ihmisille ominaiseen tapaan. Joko tieto tuli kotoa tai se opittiin toisilta. Turvaverkon merkitystä korostavat myös kokemukset siitä, ettei tullut arjessa tärkeän yhteisönsä hyväksymäksi. Avioerot yleistyivät 1960-luvulla, mutta asenteet eronneita kohtaan muuttuivat käytäntöä hitaammin.

Helsingfors Svenska bostadsstiftelse perustettiin vuonna 1955 kahdeksantoista suomenruotsalaisen yhdistyksen ja yrityksen toimesta. Perustamisen taustalla oli Ruotsalainen kansanpuolue ja päärahoittajana toimi Helsingin säästöpankki. Tarkoituksena oli rakentaa kohtuuhintaisia asuntoja niitä kiperästi tarvitseville. Ruotsin kielen taito oli yksi kriteeri muutolle asuntosäätiön asuntoihin. Jo kahden vuoden kuluttua perustamisesta ensimmäinen asuinkerrostalo valmistui Herttoniemeen. Kvarnhyddanin kanssa samana vuonna – säätiön kymmenenvuotisjuhlavuonna – valmistui kaksi muutakin rakennusta. Rakennuttamistoinnin lisäksi säätiön hallitus saattoi myöntää taloudellista tukea asukkaiden kulttuuri- ja urheilutoimintaan. Asuntosäätiö jatkaa edelleen rakennuttajana Helsingin seudulla.

Helsingfors svenska bostadsstiftelse grundades år 1955 av arton finlandssvenska föreningar och företag. Bakom grundandet av stiftelsen stod Svenska Folkpartiet och huvudfinansiären var Helsingfors Sparbank. Avsikten var att låta bygga bostäder till rimliga priser för dem som var i stort behov av dem. Kunskaper i svenska var ett av kriterierna för att flytta in i bostadsstiftelsens lägenheter. Redan två år efter grundandet blev det första flervåningshuset färdig i Hertonäs. Samma år som Kvarnhyddan – under stiftelsens tioårsjubileum – blev också två andra byggnader färdiga. Vid sidan av byggnadsverksamheten kunde stiftelsens styrelse bevilja ekonomiskt stöd till invånarnas kultur- och idrottsverksamhet. Bostadsstiftelsen fortsätter fortfarande som byggherre i Helsingforsregionen.

Vivan Juthas (1901–1973) arbetade på Helsingfors Sparbank fram till sin pension år 1964. Hon hade börjat som bostadsstiftelsens ombudsman redan år 1957, och efter detta valdes hon till ordförande. Juthas var en ovanligt aktiv person som även var verksam inom olika kvinnorörelser och Marthaförbundet. Tomtförvärv, stora låneförhandlingar, ledning av stiftelsen och samhällelig verksamhet skulle även som enskilda, lättsamma aktiviteter hålla en vanlig dödlig sysselsatt och upptagen. Som byggherre ser man också ofta de mest krävande sidorna av byggandet: hektiska perioder, projektledning och övervakning och snabba beslut som är baserade på den bästa möjliga bedömningen vid oväntade situationer. Utöver detta träffade Juthas aktivt de boende. För en boende – eller en potentiell sådan – fungerade en bukett blommor ibland som en slags rogivande accessoar vid möten med denna inflytelserika kvinna som var mycket intresserad av gemenskaperna och individerna i de svenska husen.

Helsingfors stadsplaneringsnämndens möte 1970. Vivan Juthas tittar mot kameran. Helsingfors stadsmuseum, fotograf Simo Rista.
Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunnan kokous 1970. Vivan Juthas katsoo kameraan. Helsingin kaupunginmuseo, kuvaaja Simo Rista.

Vivan Juthas (1901–1973) toimi Helsingin Säästöpankissa vuoteen 1964. Hän oli aloittanut asuntosäätiön oikeusasiamiehenä jo 1957, minkä jälkeen hänet valittiin puheenjohtajaksi. Juthas oli poikkeuksellinen aktiivi, joka toimi myös erilaisissa naisasialiikkeissä sekä Martoissa. Tonttihakinnat, suuret lainaneuvottelut, säätiön pyörittäminen ja yhteiskunnallinen toiminta pitivät jo yksittäisinä kevyinä harrasteina tavallisen kuolevaisen kiireisenä. Rakennuttajana toimimisessa näkyy lisäksi usein rakentamisen vaativimmat puolet: hektiset kaudet, projektijohtaminen ja -valvonta sekä yllätysten sattuessaa parhaan mahdollisen arvion pohjalta tehtävät nopeat päätökset. Tämän lisäksi Juthas tapasi aktiivisesti asukkaita. Asukkaalle – tai potentiaaliselle sellaiselle – kimppu kukkia oli välillä mielenrauhaa tuova asuste tapaamisessa näin vaikutusvaltaisen naisen kanssa, joka oli hyvin kiinnostunut yhteisöistä ja yksilöistä ruotsalaistaloissa.

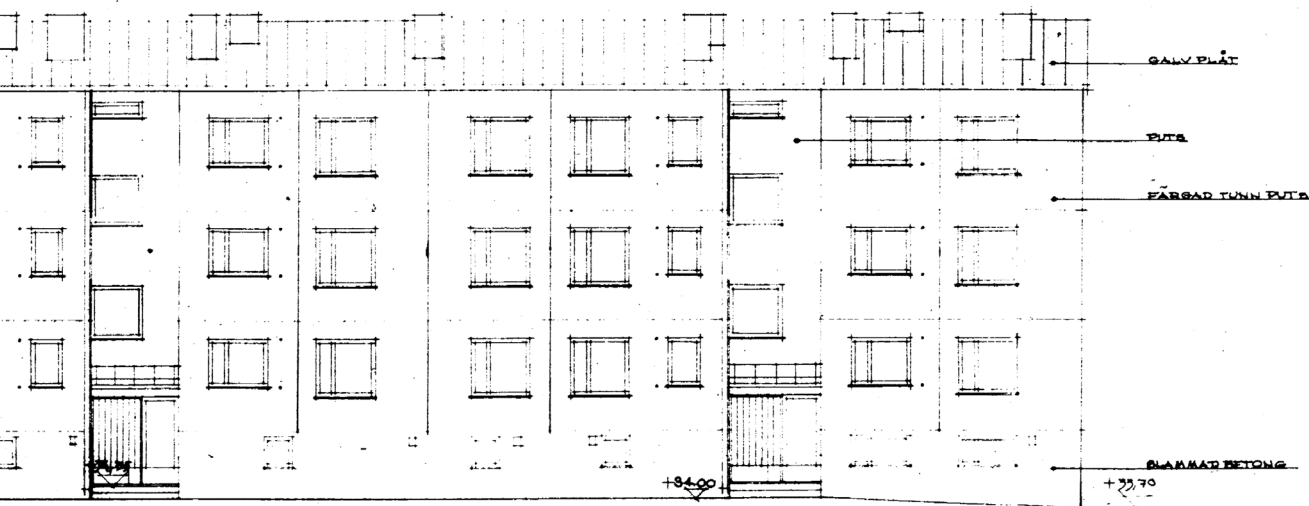
Den viktigaste delen av Hilding Ekelunds (1893–1984) mångsidiga livsverk var bostadsarkitektur. Ekelunds mest kända planer är Helsingfors konsthall, Tölö kyrka och Olympiabyn (tillsammans med Martti Välikangas). Han arbetade också i nära samarbete med sin arkitektmaka Eva Kuhlefeldt-Ekelund. Ekelunds påverkan på den finska arkitekturen är mer omfattande än de realiserade byggprojekten, för under sin aktiva karriär jobbade han som lärare, skribent, teoretiker, chefredaktör, stadsarkitekt och organisatör. Det sociala och samhällseliga ansvaret blev en del av arkitektens yrkesidentitet under perioden efter andra världskriget, och Ekelund medverkade till att diskussionen om temat var aktiv under hans tid.

Hilding Ekelundin (1893–1984) monipuolisen elämäntyön tärkein alue oli asuntoarkkitehtuuri. Ekelundin tunnetuimpia suunnitelmia ovat Helsingin taidehalli, Töölön kirkko ja Olympiakylä (yhdessä Martti Välikankaan kanssa). Hän työskenteli myös tiiviinä parina arkkitehtipuolisonsa Eva Kuhlefeldt-Ekelundin kanssa. Ekelundin vaikutus suomalaiseen arkkitehtuuriin on toteutuneita kohteita laajempaa, sillä aktiivisella urallaan hän työskenteli opettajana, kirjoittajana, teoreetikkona, päätoimittajana, kaupunginarkkitehtinä ja organisaattorina. Sosiaalinen ja yhteiskunnallinen vastuu muodostui osaksi arkkitehdin ammatti-identiteettiä toisen maailmansodan jälkeisellä aikakaudella, ja Ekelundin myötävaikutuksesta keskustelu aiheesta oli hänen aikanaan aktiivista.

Kännetecknande drag för Ekelunds arkitektur är skicklig placering av byggnaderna, ekonomisk planering av planlösningar, skyddande och vänliga ingångar, naturlig men samtidigt diskret fasadgestaltning, och viss anspråkslöshet. Ekelund var skicklig på att utnyttja terrängens höjdskillnader, men Nåldammsvägens kvarter på jämn mark har fått samma uppmärksamhet vid ritbordet under massplaneringen som en tomt med mera komplex höjdnivå. Ekelund har lyckats motivera en planavvikande och för tiden ovanlig slutna kvarterlösning som skapar varierande gårdar på tomten. Det kanske mest kännetecknande draget för Ekelunds arkitektur kristalliseras också på Nåldammsvägen: sådana svårdefinierade kvalitetsegenskaper som bygger på omsorgsfulla detaljer, diskreta goda lösningar och en medveten strävan efter allmängiltighet.

Ekelundin arkkitehtuurille tunnistettavia piirteitä ovat rakennusten taidokas sijoittelu, asutopohjien ekonominen mitoittaminen, suojaavat, ystävälliset sisäänkäynnit, luonteva, mutta samalla huomiota herättämätön julkisivusuunnittelu sekä tietty vaatimattomuus. Ekelund oli taitava hyödyntämään maaston korkoeroja, mutta Neulapadontien kortteli tasaisella maalla on ansainnut massoittelevuudessa suunnittelupöydällä saman huomion osakseen kuin korkomaailmaltaan monimutkaisempi tontti. Ekelund on pystynyt perustelemaan kaavasta poikkeavan ja ajalle epätyypillisemmän umpikorttelimaisen ratkaisun, joka muodostaa tontille erilaisia piha-alueita. Myös Neulapadontiellä kiteytyy Ekelundin arkkitehtuurille kenties ominaisin piirre: sellaiset vaikeasti määriteltävät laatuominaisuudet, jotka rakentuvat huolitelluista yksityiskohdista, huomaamattomista hyvistä ratkaisuista ja tietoisesta pyrkimyksestä yleispätevyyteen.

MAISTRAATIN
ARKISTO
№ 60061/13

Hilding Ekelund

I sextio år har kvarterets innergård varit en central plats som återkommer i nästan varje minnesberättelse om bostadsbolaget. I augusti ordnade Kvarnhyddan ja Nåldammsvägen 8 den årliga festen för Hildingsdagen. Jubileumsfesten år 2025 firades av både barn och ungdomar som var födda kring skiftet mellan 2010- och 2020-talet och av före detta barn som hade blivit stora och åkt skridskor på 1960- och 1970-talet på den frusna isbanan på gården. Den största delen av HSBs byggnader finansierades med aravalån, vilket

ställdes vissa krav på både byggandet och försäljningen av bostäder. Av bostadsbolagen finansierades Nåldammsvägen 8 med aravalån. Bostadsregleringen var delvis orsaken till att många barnfamiljer flyttade till byggnaderna, även om under tiden för de stora årskullarna kryllade det av barn överallt. Den stora mängden barn medförde utmaningar för den noggranna gårdskarlen som hade fått pris för skötseln av rosor, men utmaningarna var inte oöverkomliga: var och en som lekte på gården visste att man skulle gå över gräsmattan noggrant längs stigarna.

Aktivt deltagande i bostadsbolagen syntes till exempel vid räfsningstälkan, som, tack vare de många entusiastiska deltagarna, svälde från den välskötta gräsmattan in i den närliggande skogen utanför tomtgränsen. Där räckte löven med säkerhet för varje deltagare. Till minnen längs vägen hör också de unga rumskamraternas liv tillsammans: vardagliga morgonrutiner, varav den viktigaste var

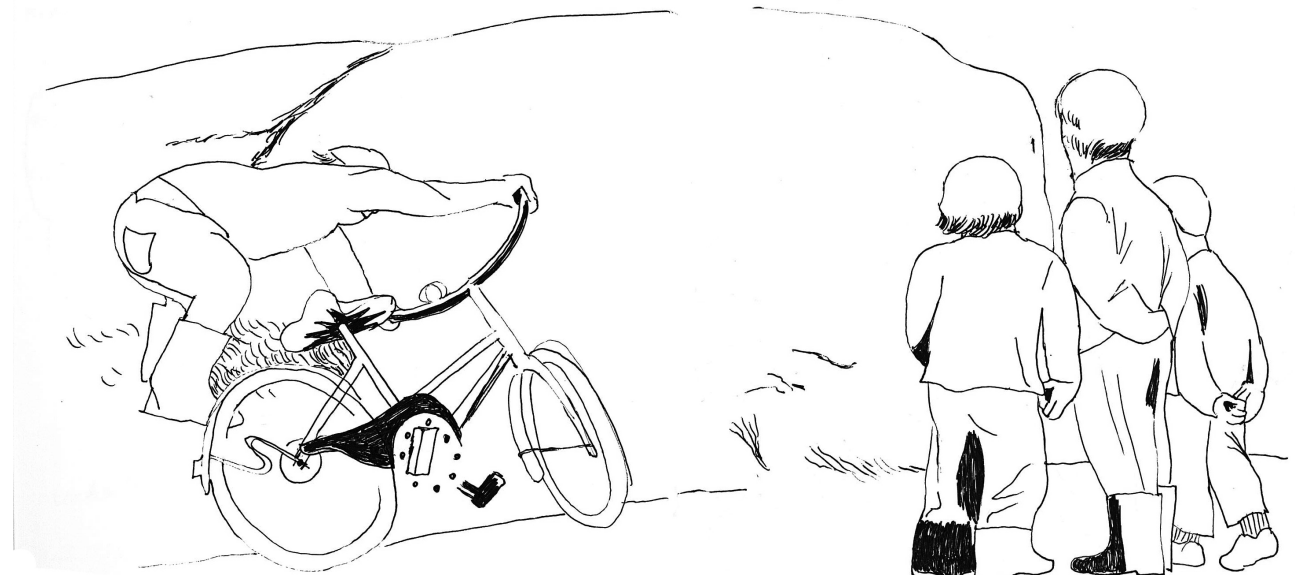
60 vuotta korttelin sisäpiha on ollut keskiö, joka toistuu lähes jokaisessa taloyhtiötä koskevassa muistelossa. Elokuussa Kvarnhyddan ja Nåldammsvägen 8 järjestivät vuosittaiset Hildingin päivän juhlat. Vuonna 2025 pyöreitä oli juhlimassa sekä 2010- ja 2020-lukujen vaihteessa syntyneitä, että 1960- ja 1970-luvuilla pihan jäädytetyllä kentällä luistelleita, jo aikuisten mittoihin kasvaneita naperoita. Suurin osa HSB:n rakennuksista rahoitettiin aravalainoilla, mikä asetti tiettyjä vaatimuksia sekä rakentamiseen, että asuntojen myymiseen. Taloyhtiöistä Nåldammsvägen 8 rahoitettiin arava-lainalla. Osittain asuntosääntelyn vuoksi rakennuksiin muutti paljon lapsiperheitä, joskin suurien ikäluokkien aikoihin lapsia sinkoili kaikkialla. Suuri lapsimäärä aiheutti myös ruusujen hoidosta palkintoja saaneelle ja tarkalle talonmiehelle haasteita, muttei ylitsepääsemättömiä sellaisia: jokaisen pihalla ilkamoivan tiedossa oli, miten kulku pihan nurmikon poikki tuli tapahtua täsmällisesti polkuja pitkin.

–oavsett årstid – att fixa en fullig frisy och fixera skapelsen med en nödvändig mängd hårspray. Sedan gjorde man ett arbetspass i närbutiken, och därifrån skyndade man sig till kvällsnöjen utan att ett enda hårstrå rörde sig, med högklackade skor som klapprade och som man hade använt hela dagen. När livet gick vidare var det inte ovanligt att flytta till en annan bostad inom byggnaden. Även om livet med rumskamraterna och ungdomsåren lämnades bakom, fortsatte vardagen i samma kvarter. Frisyren förändrades, men huset stod kvar.

Aktiivinen osallistuminen taloyhtiöissä näkyi esimerkiksi haravointitalkoissa, jotka paisuivat sääntillisesti hoidetulta nurmikolta innokkaiden määrän mahdollistamana myös tontin rajojen ulkopuolelle viereiseen metsään, jossa lehtiä varmasti riitti kaikille. Mui-toihin matkan varrelle mahtuu myös nuorten kämppisten yhteiselämä: arkiset aamuaska-reet, joista tärkeänä oli vuodenajasta riippumatta valmistaa muhkea kampa ja vahvistaa luomus tarpeellisella määrällä hiuslakkaa. Sit-ten työvuoro lähikaupassa, josta hiuskarvan-kaan liikauttamatta kiidettiin iltarientoihin koko päivän jalassa olleet korkokengät kopisten. Elämän edetessä ei ollut poikkeuksellista muuttaa rakennuksen sisällä toiseen asun-toon. Vaikka kämppiselämä ja nuoruusvuodet jäivät taakse, arki jatkui samassa korttelissa. Kampa muuttui ja talo pysyi.

Familj i Kvarnbäcken i augusti 1970.
Helsingfors stadsmuseum, fotograf Simo Rista.
Perhe Myllypurossa elokuussa 1970.
Helsingin kaupunginmuseo, kuvaaja Simo Rista.

AM

BRUKSKONST

KÄYTTÖTAIDETTA

Anne Roininen

(sv)

(fi)

Konst anses ofta vara något som inte bör ha mål eller syften. Det är snarare så att konsten tolkar varje tidsperiod så som den är. Efteråt kan man säga att konstverken speglar tidsandan och de fungerar samtidigt som historiskt bevis. Inom konsthistorien finns det också perioder då bildkonst har betraktats som en del av vardagen, som till exempel väggmålningarna i italienska hem på 1400-talet eller de dekorativa gåvor, små konstverk som man har gett från hand till hand. Målningarna i kyrkorna framställde Bibelns berättelser för de som inte kunde läsa, och de fungerade därmed som kommunikationsmedel. Dessa exempel kan anses som konst med ett användningsändamål.

Också konstverken i detta projekt fick en uppgift. De skulle lyfta fram platsens historia. För sådan konst finns det ett begrepp: platsspecifik konst eller platssensitiv konst, vilket betyder att verken har ett starkt samband med presentationsplatsen. I sin planering lät Ekelund det konstnärliga uttrycket hamna i bakgrunden, eftersom målet var att skapa trivsam, vacker och praktisk funktionalitet. Målet med konstverken i klubbrummet var också att påverka rummets trivsamhet och akustik.

Taiteesta usein ajatellaan, että sille ei tulisi asettaa tavoitteita tai päämääriä, vaan se tulkitsee kutakin ajanjaksoa sellaisenaan. Jälkikäteen voidaan todeta, että teoksista on luettavissa ajankuvaa ja ne ovat samalla historiallista todistusaineistoa. Taidehistoriassa on myös vaiheita, jolloin kuvataidetta on ajateltu osana arkea, kuten vaikkapa kotien seinämaalaukset Italiassa jo 1400-luvulla tai kädestä toiseen annettu koristeelliset lahjat, pienet taideteokset. Maalaukset kirkkoissa ovat esittäneet lukutaidottomille Raamatun kertomuksia, ja ne ovat siten olleet viestinnän välineitä. Näiden esimerkkien voi ajatella olevan taidetta, jolla on ollut käyttötarkoitus.

Myös tämän projektin teoksille hahmottui tehtävä. Niiden olisi piirrettävä paikan historiaa esiin. Tällaiselle taiteelle on termi: paikkasidonomainen tai paikkasensitiivinen taide, mikä tarkoittaa, että niillä on vahva side niiden esityspaikkaan. Ekelundin suunnittelussa teoksellisuus jäi taustalle, kun tavoitteena oli saada aikaan viihtyisää, kaunista käytännöllisyyttä. Kerhuhuoneen teosten tavoite oli myös vaikuttaa tilan viihtyisyyteen ja akustiikkaan.

tillfällig installation
tyg, trä

välialikainen installaatio
kangas, puu

MARKISÖGONBLICK ett monument över tänk-om-stunder

På 60-talet hade man valt markiser som skydd för balkonger. Deras färger var typiska för tiden: klart orangeröda. Det var byggnadsnämnden som höll fast vid valet och färgen kunde inte bytas, utan den skulle vara densamma för alla. Installationen kopplas till ett ögonblick då designern har funderat på olika färgalternativ i sina tankar. Hur skulle det vara med en blåaktig nyans, eller kanske grön? Och hur är det med materialet, hur ska det kännas: festlig glans eller vardaglig förutsägbarhet? Det är nog svårt att färgsätta ett gemensamt rum, och det som godkändes då, skulle inte accepteras nu. Eller skulle de boende gå med på att täcka balkongräcket med en klar orangeröd färg? Installationens färgalternativ är som markiser som har fallit bort från platsen. I designerns sinne kunde de sväva och fladdra där någonstans vid räckena, innan det slutliga valet gjordes. Vem denna designer var, det fick vi aldrig reda på.

De ursprungliga invånarna var tvungna att köpa materialet till markiserna och sy dem själva. De gjorde hål för öljetter i tyget och trädde snören genom dem. Med snören bands markiserna fast vid räckena. Några avstod från att skaffa några markiser av den enkla anledningen att de inte ville lägga pengar på dem. De har så småningom försvunnit från att pigga upp innergårdens väggar. På 1990-talet fick man tillstånd att glasa in balkonger och som en följd av detta försvann många av markiserna. Ännu finns det ändå några kvar.

MARKIISI-MOMENTTI Monumentti entä-jos-hetkille

Parvekkeiden suojaksi oli 60-luvulla valittu markiisit, väritykseltään ajanmukaiset: kirkkaan oranssihtavan punaiset. Valinnasta piti kiinni julkisivulautakunta, eikä väriä voinut vaihtaa, vaan sen oli oltava kaikilla sama. Installaatio liittyy sellaiseen hetkeen, kun suunnittelija on pohtinut väri vaihtoehtoja mielessään. Miten olisi sinertävä sävy, entä vihreä? Entä materiaalin tuntu: juhlava kiilto vai arkinen yllätyksettömyys? Jaetun tilan värittäminen lienee vaikeaa, ja mikä silloin meni läpi, ei onnistuisi nyt. Vai suostuisivatko asukkaat peittämään parvekkeen laidan kirkkaalla oranssin punaisella? Installaation väri vaihtoehdot ovat kuin paikaltaan pois pudonneet markiisit. Suunnittelijan mielessä ne saattoivat leijalla siinä jossain kaiteiden liepeillä liehumassa, ennen kuin lopullinen valinta syntyy. Kuka tuo suunnittelija oli, sitä emme saaneet selville.

Alkuperäisten asukkaiden oli ostettava markiisien materiaalit ja ommeltava ne itse. He lävistivät kankaisiin purjerenkaat ja pujottelivat nyörit, joilla markiisit kiedottiin kaiteisiin. Jotkut jättivät hankkimatta markiisit siitä yksinkertaisesta syystä, että eivät halunneet laittaa sellaiseen rahaa. Ne ovat hiljalleen kadonneet piristämästä sisäpihan seinustoja. 1990-luvulla saatiin lupa asentaa parvekkeille lasitukset ja sen myötä hävisivät monet markiiseista. Vielä niitä on silti muutama jäljellä.

en detalj från installationen
filt, rundsling

yksityiskohta installaatiosta
huopa, päällysteraksit

119 BARN

Efter att ha flyttat till detta hus år 2000 satt jag ensam med min ettårige son vid sandlådan. Jag undrade var alla andra barn var. Det finns massor av lägenheter i kvarteret, och jag antog att det också fanns andra barn där. Sedan kom det fram att massor av barn har bott på gården – 119 barn! Men det var för årtionden sedan. Det kändes ensamt vid sandlådan. Var fanns alla?

Verket består av 199 bollar som spreds ut på innergården under kvarterets 60-årsjubileum. Jag bjöd in barn att leta efter dem och ta dem till klubbrummet. Jag ville att barnen skulle delta i planeringen av installationen, så jag presenterade olika möjligheter för att fästa bollarna. Deras favoriter blev rundsling, som sammanlagt skulle kunna bära en last på 3000 kilogram. Nu bär de de nästan viktlosa, filttäckta bollar som påminner oss om de barn på gården som nu har blivit vuxna. Ibland hade man gjort en isbana och en isig stig på gården, där man åkte skridskor mellan träden. I luften flög snöbollar och ishockeypuckar – även in genom fönstret.

119 LASTA

Muutettuamme tähän taloon vuonna 2020 löysin itseni yksivuotiaan poikani kanssa kaksin hiekkalaatikolta. Ihmettelin, missä kaikki muut lapset ovat. Korttelissa on paljon asuntoja, ja oletin että siellä asuu myös muita lapsia. Sitten kävi ilmi, että lapsia on ollut pihassa paljonkin – 119 lasta! Mutta se oli vuosikymmeniä sitten. Hiekkalaatikolla tuntui yksinäiseltä. Missä kaikki olivat?

Teos koostuu 119 pallosta, jotka levitettiin sisäpihalle korttelin 60-vuotisjuhlassa. Kutsuin lapset etsimään ne ja tuomaan kerhohuoneelle. Halusin, että he osallistuvat installaation suunnitteluun, joten esittelin erilaisia mahdollisuuksia pallojen kiinnityksiä varten. Heidän suosikikseen valikoituivat päällysteraksit, jotka yhteensä pystyisivät kannattelemaan 3000 kilon kuorman. Nyt ne kannattelevat lähes painottomia, huovalla päällystettyjä palloja, jotka muistuttavat pihan jo aikuisiksi kasvaneista lapsista. Joskus pihalle oli tehty jääkenttä ja jäinen polku, jota pitkin luisteltiin puiden väleistä. Ilmassa lensivät lumipallot ja jääkiekot – myös ikkunasta sisään asti.

LINJER

Persiennner skyddar mot utomståendes blickar och mot extra ljus. Sett från bostaden är de ofta kantade av tyggardiner. I de verk som har samlats på väggen har gardintyget och persiennner placerats i fel ordning. Sådant kunde de se ut sett utifrån genom fönstret. Tyget bakom, persiennnen framför det. De bildar en gräns mellan det offentliga och privata området. Förutom att vara en vardaglig gränssyta är de också former och färger – liksom en abstrakt målning, som består av horisontella linjer och deras skuggor, som tecknar sig på tygernas vågiga yta och på den vita väggen.

Ett höghus binder samman grannarna. Där finns var och ens separata, egna, privata och begränsade liv. Det sägs att känslan av samhörighet har vittrat sönder och behovet av eget utrymme har ökat. Gemenskapen betyder ångest för en person och för en annan lättnad och trygghet. Tidigare då kulturen var mera kollektiv samlade kvarteret inom sig en gemenskap som skapade trygghet. Den var omgiven av en stark social gräns. De människor som levde sin barndom och ungdom där berättade hur klart det var att man inte gick och lekte utanför gränsen. I kvarteret talades först bara svenska och däremot omkring det bara finska, vilket känns konstigt nu. Nu finns det en oändlig mängd språk i Kvarnbäcken.

VIIVASTO

Säleikaihtimet suojaavat ulkopuolisten katseilta ja ylimääräiseltä valolta. Asunnosta käsin katsottuna niitä usein reunustaa kankaisten verhot. Seinälle kootuissa teoksissa on aseteltu verhokangas ja kaihtimet väärään järjestykseen. Tuolta ne voisivat näyttää ikkunan ulkopuolelta katsottuna. Kangas takana, kaihdin edessä. Ne muodostavat rajan julkisen ja yksityisen alueen välillä. Paitsi että ne ovat arkinen rajapinta, ne ovat myös muotoja ja värejä – kuin abstrakti maalaus, joka koostuu vaakaviivoista ja niiden varjoista, jotka piirtyvät kankaiden aaltoilevaan pintaan ja valkoiseen seinään.

Kerrostalo kytkee naapurit toisiinsa. Siellä sijaitsevat kaikkien erilliset, omat, yksityiset ja rajatut elämät. Sanotaan, että yhteisöllisyys on murentunut ja tarve omalle tilalle on suurentunut. Yhteisöllisyys on toiselle ahdistus, toiselle helpotus ja turva. Aiemmin, yhtenäisemmän kulttuurin aikaan, kortteli kokosi sisälleen yhteisön, joka loi turvaa. Sitä ympäröi vahva sosiaalinen raja. Lapsuuttaan ja nuoruuttaan siellä eläneet kertoivat, miten selvää oli, että rajan ulkopuolelle ei lähdetty leikkimään. Korttelissa puhuttiin alkuun vain ruotsia ja vastavasti sen ympärillä vain suomea, mikä tuntuu nyt ihmeelliseltä. Kieliä on Myllypurossa nyt loputon määrä.

tyg, pysselfilt,
airbrushfärger och
textiltuschpennor

kangas, askarteluhoopa,
kynäruiskumaalit
ja kangastussit

FONTÄN

På 60-talet fanns det en fontän på gården! Ja, verkligen. Ur dagens perspektiv är den en överraskande detalj i förorten Kvarnbäcken. Jag frågade mig själv och barnen hurdant den kan ha varit. Vi började rita. Teckningarna gjordes till fönstergardiner, väggbonader och överdrag till stolsryggar. På en av dem står det: FONTÄNEN TILLBAKA! "I verkligheten var den bara en sådan här", sade Lena och ritade med sitt finger ett upp och nedvänt J.

SUIHKULÄHDE

Pihassa on 60-luvulla ollut suihkulähde! Kyllä. Se on tämän päivän perspektiivistä yllättävä yksityiskohta myllypurolaislähiössä. Kysyin itseltäni ja lapsilta, millainen se on voinut olla. Aloimme piirtää. Piirroksia tehtiin ikkunaverhoiksi, seinävaatteeksi ja tuolien selkämysten hupuiksi. Yhdessä niistä lukee: SUIHKULÄHDE TAKAISIN! "Todellisuudessa se oli vaan tällainen", sanoi Lena, ja piirsi sormellaan ilmaan ylösalaisen J-kirjaimen.

På 1960-talet fortsatte utvecklingen av bostadsarkitekturen, och drivkraften var tanken om social rättvisa och samhällligt ansvar. Målet var både att bygga bort den kvantitativa bostadsbristen och att höja nivån på bostäderna och boendet. Bildningskampanjer och förbättringen av hygien syntes i affischer, informationsinslag och upplysande tidningsartiklar. Som moderna ideal fanns renhet och strömlinjeformning. Stålytor installerades i hemmen; tuberkulos, som hade påverkat de europeiska samhällena och till och med byggandet, började avta; barnen skrubbede sina händer med tvål hemma och i skolan.

På inbillningens grund framstår kvarterets byggnadstid och de första åren som en helt annan värld. Även om 60 år är mycket i kontexten av det finländska byggnadsbeståndet, handlar det i praktiken om närhistoria, vilket förstärker känslan av absurditet. Strukturuomvandlingen i Finland ledde till överproduktionen inom jordbruket, vilket resulterade i ett smörberg. The Rolling Stones uppträdde i Ytterö och Riksdagsvalet ordnades ännu i juli. Under kvarterets första år förekom det då och då situationer då vattenförsörjningen upphörde i flera dagar, och barnen skickades för att hämta bruksvatten med hinkar från den närliggande bäcken.

(20)

I dagens samhälle ägnar man knappast en tanke åt tvålens och vattnets roll i vardagslivet. Det var lockande att dekorera den okonstlade, vardagliga och noggrant utformade arkitekturen med en reliefprydnad för en fest. Att dekorera fasader i modernistisk stil var närmast en omöjlighet inom arkitekters kretsar, men en av byggnadsdekorationernas funktioner har varit att visa byggnadens betydelse och värde. En groda, som påminner om den närliggande bäcken och som är gjord av tvål i stället för granit eller gips, sveltades som en relief på väggen bredvid förrådsdörren under en dimmig sensommar eftermiddag.

1960-luvulla asuntoarkkitehtuurin kehittäminen jatkui polttoaineenaan ajatus sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta sekä yhteiskunnallisesta vastuuntunnosta. Tavoitteena oli sekä määrällisen asutuspulan poistaminen, että asuntojen ja asumisen tason kohottaminen. Sivistyskampanjat sekä hygieniatason parantaminen näkyivät julisteissa, tietoisuuksissa ja valitavissa lehtiartikkeleissa. Modernina ihanteina oli puhtaus ja virtaviivaisuus. Koteihin asennettiin teräspintoja, eurooppalaisiin yhteiskuntiin ja jopa rakentamiseen vaikuttanut tuberkuloosi alkoi hiipua, lapset jynssäsivät kätensä kotona ja koulussa saippualla.

Mielikuvien varassa korttelin rakennusajankoh- ta ja ensivuodet näyttäytyvät toisena maailmana. Vaikka suomalaisen rakennuskannan kontekstissa 60 vuotta on paljon, käytännössä kyse on lähihistoriasta, mikä vahvistaa tunnetta absurdiudesta. Suomessa rakennemuutoksen lietsoma maatalouden ylituotanto kasvatti voivuoren, The Rolling Stones esiintyi Yyterissä, eduskuntavaalit järjestettiin vielä heinäkuussa. Korttelissa oli rakennuksen ensivuotena silloin tällöin tilanteita, jolloin vesijakelu loppui useaksi päiväksi, ja lapset lähetettiin hakemaan ämpäreillä käyttövesi läheisestä purosta.

Saippuan ja veden roolille osana asumista ei nykykontekstissa uhraa helposti ajatustakaan. Vähäeleiseen, arkiseen ja huolellisesti suunniteltuun arkkitehtuuriin oli houkuttelevaa yhden juhlan ajaksi liittää reliefikoriste. Julkisivujen koristelu modernistisessa tyyliuunnassa oli arkkitehtipiireissä suorastaan mahdottomuus, mutta rakennuskoristeiden yksi funktio on ollut tuoda ilmi rakennuksen tärkeys ja arvo. Lähipurosta muistuttava sammakko muotonaan ja graniitin tai kipsin sijaan saippua materiaalina reliefi hikoili varaston oven viereisellä seinällä sumuisen loppukesän iltapäivän ajan.

(21)

tvål

saippua

(23)

Källor Lähteet

Hilding Ekelund (1893–1984) arkkitehti architect Eija Rauske (toim.), Finlands arkitekturmuseum, 1997

Uudenaikaiset rakennukset Hilding Ekelund. Keksintöjen kirja. Rakennustaide ja rakennustekniikka. Carolus Lindberg (red./toim.) 1938

Hilding Ekelundin arkkitehtuurista ja ajattelusta, Riitta Nikula. Katujen kertomaa. Ragnar ja Hilding Ekelundin maalauksellinen kaupunki. Susanna Luojus & Itha O’Neil (red./toim.) Finska litteratursällskapet, 2011

Kamppailu asumisesta – Helsingin asuntopula 1950-luvulta 1970-luvulle politiikkana, kokemuksena ja muistina Jori Topias Pyykkö, Helsingfors universitet, 2018

Myllypuro mullistuu, Kontula odottaa uutta nousua – Vertaileva tutkimus kahden lähiön maineen rakentumisesta sanomalehdessä vuosien 2000 ja 2017 välisenä aikana. Krista Annina Nieminen, Helsingfors universitet, 2020

Layout Taitto

Mimma Tuomisalo

Bilder Kuvat

Helsingin kaupunginmuseo
Anssi Muhonen
Anne Roininen
Mimma Tuomisalo

Tack Kiitokset

Projektet har fått stöd av Svenska kulturfonden. De boende i bostadsbolaget har varit en ovärderlig hjälp i projektet. Hedvig Stenman och Lena Jenytin har bidragit särskilt mycket till bakgrundsarbetet samt Tiina Ottela, som varit med och inlett projektet.

Hanketta on tukenut Svenska kulturfonden. Korvaamattomana apuna projektissa ovat toimineet taloyhtiön asukkaat. Erityisen panoksensa taustatyössä on antanut Hedvig Stenman ja Lena Jenytin, sekä hankkeen alulle laittamisessa mukana ollut Tiina Ottela.

AM

AM

Anne Roininen är magister i bildkonst och bosatt i kvarteret. Hon har arbetat som bildkonstnär sedan 2008.

Anne Roininen on kuvataiteen maisteri ja korttelin asukas, joka on työskennellyt kuvataiteilijana vuodesta 2008.

www.anneroininen.com

Mimma Tuomisalo är arkitekt och grafisk konstnär. För tillfället arbetar hon som stadsbildaarkitekt i Jyväskylä.

Mimma Tuomisalo on arkkitehti ja taidegraafikko. Tällä hetkellä hän työskentelee Jyväskylän kaupunkikuva-arkkitehtina.

Svenska
kulturfonden

